

Ladislav Jan Živný v české bibliografii

(*3. 1. 1872 Újezd u Nového Bydžova – †17. 3. 1949 Praha)

Ladislav Jan Živný patří k nejvýznamnějším osobnostem českého knihovnictví a bibliografie působícím v první polovině 20. století. Na tomto hodnocení se shoduje řada významných českých odborníků; např. Jiří Cejpek zařazuje L. J. Živného mezi pět nejvýznamnějších osobností české informační vědy a knihovnictví¹ a Anna Javorčíková jej označuje za nejvýznamnějšího představitele české bibliografie.² Ačkoliv L. J. Živný zanechal v historii českého a československého knihovnictví rozmanitý a bohatý odkaz, zaměřím se především na jeho úlohu v oblasti bibliografie.

Historické souvislosti

Ladislav J. Živný prožíval první část svého života na přelomu 18. a 19. století v rakousko-uherském mocnářství v poměrně klidné době, která se jeví jako naprostá idyla vzhledem k tomu, co následovalo. Pro české prostředí byl přitom nejvýznamnějším rok 1918, kdy došlo ke vzniku samostatného Československého státu. V mezinárodním měřítku se pak nacházíme v období hospodářských krizí a dvou světových válek.³

Politika nově vzniklého Československa se na rozdíl od dřívější orientace na německo-francouzskou oblast začala více otevírat anglosaským zemím. Tato orientace se projevila také v oblasti vědy, kterou mohlo Československo vzhledem ke své vědecké a technické vyspělosti začít úspěšně rozvíjet. Důsledkem byl jednak nárůst množství vznikajících vědeckotechnických informací, jednak pokusy o vytvoření teoretické základny pro bibliografii a knihovnictví. Klíčovou událostí v oblasti věcného pořádání bylo v této době zpracování modifikované verze

---

¹ CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 247 s. ISBN 80-246-0323-3.

² JAVORČÍKOVÁ, Anna. *Bibliografia. Časť I. Všeobecná bibliografia*. 2. preprac. a dopl. vyd. Martin : Matica slovenská, 1974. S. 89

³ SKOLKOVÁ, Linda. *Teorie a praxe věcného pořádání v pojetí Ladislava Jana Živného*. Praha, 2005-04-19. iii, 75 s., 14 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Peter Pálka. S. 8

Deweyho desetinného třídění. Pro tuto modifikaci se v našem prostředí postupně vžilo označení Mezinárodní desetinné třídění (MDT).⁴

Životopis

L. J. Živný se narodil 3. ledna 1872 v Újezdě u Nového Bydžova v rodině učitele, což jistě nemálo přispělo k jeho pozitivnímu přístupu ke vzdělání, ke knihám, historii a také výtvarnému umění. Po maturitě na gymnáziu v Novém Hradci Králové pokračoval ve studiu v Praze, kde roku 1891 absolvoval roční speciální kurz pro učitele. Vystřídal poté mnoho učitelství a v prvním z nich se oženil (Emilie Burianová, 1891). Přes finanční i zdravotní problémy se snažil stále si doplňovat vzdělání. V roce 1899 složil v Hradci Králové učitelkou zkoušku z deskriptivy pro měšťanské školy a následně se stal učitelem na měšťanské dívčí a později chlapecké škole v Novém Bydžově. V tomto období se zapsal na univerzitu, kterou ale absolvoval až později za svého pobytu v Praze v roce 1919.⁵

Nový Bydžov byl pro Živného zlomovým – seznámil se tu s inspirativním pedagogem Josefem Černým, pod jehož vlivem se začal více soustřeďovat na pedagogickou vědu a publikovat v odborných pedagogických časopisech jako Česká škola, Český učitel, Pedagogické rozhledy, Bydžovské a Pokrokové listy nebo Osvěta lidu. V těchto článcích se projevila Živného politická sympatie k Pokrokové straně T. G. Masaryka a ideové zaměření na filozofii pozitivismu v pojetí J. S. Millera a H. Spencera.⁶

Vstup do knihovnictví

Dalším důležitým životním krokem L. J. Živného byla návštěva Anglie v roce 1902. Živnému doslova učarovaly anglické veřejné knihovny, které se na rozdíl od pruských orientovaných českých knihovnictví nezaměřovaly pouze na dokonalé zpracování fondu a vedení knihovny, ale především na čtenáře. Po návratu z Anglie se rozhodl zahájit propagační činnost, která by vedla k zakládání podobných knihoven i v našich podmínkách. Anglii pak navštívil ještě

---

⁴ Tamtéž, s. 8-9.

⁵ LIDMILA, Jan. Ladislav Jan Živný. *KIVI : knihovnictví a informační věda informuje* [online]. 2003 [cit. 2006-08-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/kivi/clanky.php?cl=16&rubrika=clanky>>. ISSN 1214-7265.

⁶ Tamtéž.

pětkrát (v letech 1903, 1905, 1907, 1908 a 1910). Inspirací se mu staly také knihovny dalších států, které při svých cestách navštívil, např. v Holandsku, Belgii, Francii, Německu a Švýcarsku. V důsledku těchto cest se rozhodl opustit dráhu učitele a plně se věnovat knihovnictví a bibliografii.⁷

Úsilí L. J. Živného v oblasti bibliografie zůstává po celý jeho život těsně spjaté s jeho původním povoláním pedagoga, které se projevilo působením v obecném lidovém vzdělávání a lidovém knihovnictví. Pochopil jako jeden z prvních, že aby lidové vzdělávání mělo praktický dopad, musí být především systematické a soustavné. Veřejná knihovna by měla být podle jeho slov „školou dospělých“. Ve snaze o vytvoření soustavy knihoven a o její začlenění jako vlastního jádra vzdělávací činnosti je nutno přiznat Živnému ojedinělé zásluhy.⁸

Jeho snaha o soustavné vzdělávání veřejnosti se projevila v konkrétní podobě v říjnu roku 1904, kdy Živný zakládá časopis **Česká osvěta**. Tento časopis přináší kromě odborných statí, diskusí a zpráv z oblasti knihovnické a pedagogické také **doporučené seznamy literatury** pro veřejné knihovny. Česká osvěta vycházela až do roku 1948, přičemž do roku 1922 ji lze považovat za převážně knihovnický časopis. Sám Živný v ní působil pouze pět let od jejího založení a potom ještě v roce 1919 ve funkci spoluredaktora.⁹ Živný se ale v době pobytu v Novém Bydžově dokázal prosadit i v mnoha dalších knihovnických aktivitách: založil veřejnou čítárnu (1904), navazoval čilé kontakty s anglickými a americkými knihovníky (mj. si osobně dopisoval s Melvilem Deweym a dalšími osobnostmi), usiloval o vytvoření knihovnického zákonodárství v českých zemích, o organizované vzdělávání knihovníků po vzoru USA, Anglie a dalších evropských zemí a velmi se zasloužil o propagaci desetinného třídění. Vytvořil vlastní variantu desetinného třídění, které vychází z Masarykovy klasifikace věd. Jeho největším zájmem

---

⁷ Tamtéž.

⁸ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 373-374.

⁹ Založil ještě časopis *Kniha*, jehož existence se ale omezila na roky 1919-1920 a v letech 1931-1932 působil jako redaktor *Časopisu československých knihovníků*.

ale stále zůstávala **národní bibliografie** a snaha vytvořit český **bibliografický ústav** po vzoru Mezinárodního bibliografického ústavu v Bruselu.¹⁰

Bibliografická činnost L. J. Živného

Abychom mohli docenit zásluhy Živného a jeho spolupracovníků a dalších odborných kolegů v národní bibliografii, je nutné se nejdříve krátce zmínit o situaci v oblasti bibliografie v našich zemích na přelomu 19. a 20. století. Rakousko-uherské státní instituce neměly zájem na zajištění bibliografie české knižní produkce. Důsledkem bylo, že se zpracování tohoto úkolu ujímali nadšení laici, kteří ale neměli dostatečné znalosti, jejich práce byla pouze útržkovitá a nejednotná. Jediný kolektiv, který se do této činnosti zapojil byl **Spolek českoslovanských knihkupeckých účetních**, ale i zde záleželo především na jednotlivcích a jejich pracovním nadšení a iniciativě. Stoupající rozsah české knižní produkce koncem 19. století znemožňoval její úplné zachycení a začala se projevovat rostoucí potřeba postavit národní bibliografii na odborný základ. S nepříznivou situací souvisela také zákonná úprava týkající se odvádění povinných výtisků v Rakousku-Uhersku, která v českých zemích platila až do roku 1935. České knihovny měly nárok jen na tiskoviny ze své země – pražská Veřejná a universitní knihovna na povinný výtisk z Čech, olomoucká studijní knihovna na výtisky z Moravy, opavská gymnasiální knihovna na výtisky ze Slezska. Teoreticky nejlepší výchozí pozici měla pražská universitní knihovna, ale vzhledem k německému vedení nemohli čeští knihovníci až do vzniku samostatného československého státu na profesionální českou národní bibliografii ani pomyslet. Knihovna Národního muzea, která plnila funkci národní knihovny, byla zas omezena neodborným vedením a nepříznivými finančními poměry.¹¹

V roce 1906 vystoupil Z. V. Tobolka s konkrétním návrhem na organizaci bibliografické práce v celostátním měřítku v článku *Rakouská bibliografie*, uveřejněném v *České osvětě*. Bohužel, také jeho návrh – totiž ustanovení povinnosti knihoven s právem povinného výtisku vydávat seznamy došlých povinných výtisků – zapadl. Tobolka se navíc jako první pokusil o vydávání periodické národní bibliografie, která ale byla ohrožena právě nepříznivou zákonnou

---

¹⁰ LIDMILA, Jan. Ladislav Jan Živný. *KIVI : knihovnictví a informační věda informuje* [online]. 2003 [cit. 2006-08-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/kivi/clanky.php?cl=16&rubrika=clanky>>. ISSN 1214-7265.

¹¹ JEDLIČKA, Jaromír. Založení Bibliografického ústavu a Národní knihovny. In *Česká bibliografie*. Sv. 1. Praha : SPN, 1959, s. 147-149.

úpravou povinného výtisku. První svazek Tobolkovy bibliografie vyšel v roce 1903 a poslední v roce 1912. Tzv. *Český bibliografický katalog*, vydávaný Spolkem československých knihkupeckých účetních, byl určen převážně knihkupačům a pro potřeby bibliografie byl nevyhovující. Přesto sehrál později v počátcích vytváření národní bibliografie významnou roli.¹²

V době vycházení Tobolkovy České bibliografie projevoval L. J. Živný stále větší zájem o organizaci a náplň bibliografické práce, ale na rozdíl od Tobolky prosazoval pružný anglosaský přístup k bibliografii jako k informační a aktivní službě nejširší veřejnosti. Největším dojmem na něj zapůsobil program Mezinárodního bibliografického ústavu v Bruselu a předsevzal si vytvořit podobnou instituci i u nás. Potvrzuje to i jeho článek *O potřebě českého ústavu bibliografického* publikovaný v *České osvětě* (1916). Na popud Živného se začal myšlenkou národního bibliografického ústavu zabývat také knihovní odbor Svazu osvětového.¹³

Nová etapa života Ladislava Živného byla zahájena jeho přednáškou o bibliografii a bibliografických ústavech dne 6. 1. 1917 ve Svazu osvětovém v Praze. Po přednášce následovala bouřlivá diskuze, především o užitečnosti desetinného třídění, které v té době mělo více odpůrců než příznivců. V hlavním bodě zůstali ale diskutující jednotní, a tudíž mohl **1. 11. 1917** zahájit činnost český **Bibliografický ústav** (pod původním názvem Bibliografická kancelář)¹⁴ **při Osvětovém svazu v Praze** (v tehdejší budově pražské městské knihovny). Jeho vedením byl zvolen Ladislav Jan Živný, který měl v oblasti bibliografie už určitou praxi.¹⁵ Zpracoval například *Index českých časopisů za rok 1907 a Index českých časopisů za rok 1908* pro nakladatelství P. Plačka v Pacově, které vydávalo tehdy známý a velmi užitečný Přehled revuí. Obě publikace byly ročním rejstříkem k tomuto časopisu.¹⁶ V roce 1910 vydává také první díl *Indexu Pedagogických rozhledů 1888-1897*.¹⁷

---

¹² Tamtéž, s. 149-150.

¹³ Tamtéž, s. 150-152.

¹⁴ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 379.

¹⁵ JAVORČÍKOVÁ, Anna. *Bibliografía. Časť I. Všeobecná bibliografía*. 2. preprac. a dopl. vyd. Martin : Matica slovenská, 1974. S. 89-90.

¹⁶ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 387.

¹⁷ SKOLKOVÁ, Linda. *Teorie a praxe věcného pořádání v pojetí Ladislava Jana Živného*. Praha, 2005-04-19. iii, 75 s., 14 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Peter Pálka. S. 42

L. J. Živný zpracoval návrh organizace a program československé bibliografie v programové brožuře *Český bibliografický ústav* (1918)¹⁸. Jeho velkolepý program předpokládal úplné zpracování všech publikací (včetně hudebnin, periodik, map a grafik) vydávaných v českém a slovenském jazyce doma i v zahraničí, vydávaných v dalších jazycích na území Československé republiky (dále též ČSR) a dokumenty o československém státu vydané v cizině (v jakémkoli jazyce), včetně statistiky děl vydaných v ČSR.¹⁹

Živného program později posloužil jako základ **státem schválených stanov** z 19. září 1919, které ukládaly kromě výše zmíněného zachycování veškeré publikační produkce také vypracování tzv. bibliografie heslové, tj. bibliografii pořádanou podle předmětových hesel nebo klíčových slov z názvů, vypracování bibliografie klasifikačně pořádané, vypracování analytické bibliografie (včetně věcného i autorského zpracování), zprostředkovávání výměny a získávání bibliografií ze zahraničí, vydávání bibliografií tiskem na lístcích, arších a knižně. Stanovy zahrnovaly i Živného pokrokové pojetí bibliografie jako informační a referenční nebo dokonce rešeršní služby. Zakotvena byla i spolupráce mezi jinonárodními bibliografickými institucemi, minimální roční perioda při vydávání bibliografií, či překlad záznamů vědeckých dokumentů a rejstříků do francouzštiny. Program byl tak široký, že i ve stanovách bylo nutno rozlišit úkoly do budoucna a program minimální, kterým se vyčlenily nejaktuálnější úkoly. Velkým nedostatkem stanov ale bylo, že přes řadu úkolů, které ukládaly, nezajišťovaly žádné prostředky k jejich uskutečnění.²⁰

Jak již bylo řečeno, prvořadým úkolem Bibliografického ústavu se stalo zpracování aktuální české publikační produkce. Měly být zpracovány a zaregistrovány především všechny samostatně vycházející české publikace. Za tím účelem převzal Bibliografický ústav v roce 1918 lístkový *Český katalog bibliografický*, který do té doby vycházel pod redakcí Karla Nosovského a Jaroslava Máje. Časopisecký materiál zahrnující záznamy všech českých časopisů a politických listů měl být uchován v rukopisné formě a po zlepšení finanční situace ústavu vydán také

---

¹⁸ HRADLOVÁ, Jitka. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 55.

¹⁹ JAVORČÍKOVÁ, Anna. *Bibliografija. Časť I. Všeobecná bibliografija*. 2. preprac. a dopl. vyd. Martin : Matica slovenská, 1974. S. 89-90.

²⁰ JEDLIČKA, Jaromír. Založení Bibliografického ústavu a Národní knihovny. In *Česká bibliografie*. Sv. 1. Praha : SPN, 1959, s. 157-158.

v lístkové a svazkové formě. Dalším neméně důležitým úkolem ústavu bylo vypracování retrospektivní bibliografie za všechna do té doby nezpracovaná období.²¹

Živný si mj. velmi dobře uvědomoval nevytěžené bohatství ukryté v článcích časopisů. Později – v letech 1932-1933 se pokusil zahájit práce na článkové bibliografii spolu s Janem Emlerem v pražské univerzitní knihovně. Práce prováděli absolventi Státní knihovnické školy, kteří shromáždili záznamy téměř roční časopisecké a novinové produkce. Výsledek jejich práce ale nebyl z důvodu finančních problémů zveřejněn. Plány na zpracování analytické bibliografie se Živnému podařilo částečně uskutečnit pouze v oblasti úzce specializované a jemu nejbližší. Od roku 1928 vydával v edici Knihovna Časopisu československých knihovníků **Bibliografii československé knihovnědy**, která zahrnovala knižní i časopiseckou produkci. Byla to systematicky pořádaná ročenka, ke které byl připojen personální a od roku 1933 dokonce předmětový rejstřík. Bibliografii sestavuje sám až do roku 1934, kdy se jeho spolupracovníkem stává Jaroslav Lugs, který od roku 1935 přebírá veškerou práci. Bibliografie vyšla ve 25 svazcích a zahrnuje období 1928-1942. Vydávání bylo přerušeno válkou: poslední řádný svazek vyšel v roce 1944 a úplný konec bibliografie vyšel až po osvobození ve formě separátu pro studijní potřeby vědeckých knihoven.^{22 23}

Důležitou výchozí podmínkou pro zpracovávání kvalitních bibliografií bylo ovšem také vytvoření jednotných pravidel popisu. Živný vycházel z anglo-amerických **Cataloguing Rules** z roku 1908, která dále rozpracoval.²⁴ Hlavní rozdíl mezi katalogizačními a bibliografickými pravidly spatřoval v tom, že bibliografický záznam má být podrobnější a prosazoval názor, že

---

²¹ HRADILOVÁ, Jitka. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 55.

²² Tamtéž, s. 71-72.

²³ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 387.

²⁴ V době, kdy Živný vytvářel svá pravidla popisu, bylo naše knihovnictví pod silným vlivem knihovnictví německo-pruského. Oficiální instrukcí byla od roku 1925 až do roku 1950 **Pravidla katalogu základního (lístkového abecedního seznamu jmenného) s dodatkem o popisu spisů drobných** Jaromíra Boreckého, ředitele Veřejné a univerzitní knihovny v Praze. Pravidla byla velmi závislá na katalogizační instrukci z roku 1899, podobně jako o čtyři roky dříve zpracovaná **Pravidla, jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného** Z. V. Tobolky. Pouze Živný si uvědomoval nevhodnost aplikace pruského instrukce v našich podmínkách. Že byl jeho přístup přínosný se ukázalo později při vytváření tzv. **Prozatímních pravidel abecedního jmenného seznamu** z roku 1950, do kterých byly převzaty Živného instrukce. (HRADILOVÁ, Jitka. 1983. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 68)

záznam má obsahovat úplně všechny údaje z titulního listu, i když nebudou popisově významné. Analytickým bibliografickým popisem se zabývá v především v *Rukověti bibliografie. Díl 1. Nauka o popisu* (1923).²⁵ Druhý díl Rukověti *Nauka o katalogu* ale bohužel uceleně nikdy nevyšel. V Rukověti Živný zachytil kromě jiného nejsoustavnější přehled názorů na pojem a předmět bibliografie od počátků až do doby vydání Rukověti.²⁶

Finanční situace Bibliografického ústavu, převážně vydržovaného z milodarů, přinutila L. J. Živného ke snaze převést ústav do **státní správy**. To se nakonec podařilo **27. 3. 1919**. Pravděpodobně již v té době se začalo vytvářet napětí mezi některými představiteli vědeckého knihovnictví a donedávna venkovským učitelem Živným, který se léta věnoval jim vzdálené osvětě. Názorové odlišnosti se projevovaly v metodice bibliografie i katalogizace, nejvíce však v otázce použití desetinného třídění, které Živný po léta prosazoval. Je však politováníhodné, že se sporné otázky zpracovávání národní bibliografie řešily na osobní a ne na profesionální úrovni. Nelze sice hájit v celém rozsahu Živného způsob aplikace anglo-amerických katalogizačních pravidel v praxi, ale zároveň nelze přehlédnout, že další vývoj katalogizace po 2. světové válce dal za pravdu Živnému. Jeho osamocené postavení jej ale v roce 1919 předurčovalo k porážce a vedlo zanedlouho k rozšíření pruské katalogizační instrukce, s jejímiž principy se Živný nikdy nesmířil. Osobně se ho také dotkla změna názvu ústavu na **Československý ústav bibliografický při Veřejné a univerzitní knihovně**, protože to odporovalo jeho představě o samostatném ústavu, který by byl rovnocenným všeslovanským partnerem Mezinárodního bibliografického ústavu.

Také se státem schválenými **stanovami Československého ústavu bibliografického** z 19. září 1919 Živný projevil nespokojenost mnoha způsoby. Prvním projevem byl protest, který podal 3. září 1919 na ministerstvo školství a národní osvěty. Ohradil se především proti změně názvu ústavu, proti zákazu používání desetinného třídění, proti správní podřízenosti ředitelství univerzitní knihovny a proti metodě zpracovávání a popisu, která měla být stejná jako

---

²⁵ HRADLOVÁ, Jitka. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 56 a 72.

²⁶ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 390.

katalogizační popis univerzitní knihovny. Bylo mu vyhověno pouze v posledním bodě, a tak byly bibliografické záznamy i nadále zpracovávány metodou, kterou stanovil Živný.²⁷

Ještě větší ránou bylo pro Živného pozdější **zrušení ústavu jako samostatné organizace**, k čemuž došlo v roce 1925. Československý ústav bibliografický byl zrušen jako samostatná jednotka a zároveň bylo založeno **samostatné konzervační oddělení** Národní a univerzitní knihovny. Živný tak ztratil poslední zbytky nezávislosti v řešení řady odborných otázek.²⁸

Při své práci v Bibliografickém ústavu Živný oživuje válkou zpřetrhané **vazby s Amerikou a spolupracuje s Kongresovou knihovnou**, která mu na jeho žádost zasílala bibliografické lístky slovanských literatur. Těchto lístků obdržel více než milion. Úspěšná byla i jeho snaha o získání cizích knihovnických periodik výměnou za svůj časopis **Knihy** vydávaný v letech 1919 – 1920 a doplňování fondů českých děl českých imigrantů.²⁹

Ke svému neaktuálnějšímu úkolu, k vydávání národní bibliografie, mohl bibliografický ústav přistoupit až v roce 1922. V lednu **1922** vyšel první svazek československé registrující bibliografie – **Bibliografický katalog** (od roku **1929 Bibliografický katalog Československé republiky**), který vycházel v týdenních sešitech. Zpočátku se řídil pravidly popisu a systematickým pořádním L. J. Živného. V roce 1925 byly ve zpracování Bibliografického katalogu učiněny zásahy, se kterými se Živný nikdy neztotožnil: upustilo se od systematického uspořádání a zvolilo se uspořádání abecední a začala se používat pravidla J. Boreckého, tedy zásady pruské katalogizační instrukce. Další změnou pak byl v roce 1929 přechod z týdenního vydávání na ročenku, což Živný považoval za krok zpět. To se potvrdilo i v praxi a v roce 1933 bylo vráceno týdenní vydávání.³⁰

---

²⁷ JEDLIČKA, Jaromír. Založení Bibliografického ústavu a Národní knihovny. In *Česká bibliografie*. Sv. 1. Praha : SPN, 1959, s. 154-158.

²⁸ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 381-382.

²⁹ LIDMILA, Jan. Ladislav Jan Živný. *KIVI : knihovnictví a informační věda informuje* [online]. 2003 [cit. 2006-08-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/kivi/clanky.php?cl=16&rubrika=clanky>>. ISSN 1214-7265.

³⁰ JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 381-387.

Katalog byl zpracováván na základě povinných výtisků, které dostávala Univerzitní knihovna v Praze podle zastaralého rakouského zákona. Výtisky z Moravy a Slovenska se zpracovávaly na základě spolupráce univerzitních knihoven v Brně a v Bratislavě. Roku 1935 vyšel nový zákon o povinných výtiscích, který lépe zabezpečoval relativní úplnost registrující bibliografie. Negativně zasáhl do vydávání národní resp. státní registrující bibliografie rok 1939. Po vzniku Slovenského štátu byla z Bibliografického katalogu vyčleněna slovenská literární produkce. Po roce 1939 vycházel bez podstatnějších změn až do roku 1945. ***Bibliografický katalog*** vycházel současně s Tobolkovou československou retrospektivní bibliografií ***Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století***.³¹

Vydáváním Bibliografického katalogu měl L. J. Živný konečně příležitost přezkoušet své názory v praxi. Jeho zásada uvádět v bibliografickém záznamu doslovný přepis údajů z titulního listu komplikovala orientaci v bibliografickém záznamu. Také Živného systematické pořádky postavené na Masarykově klasifikaci má mnoho nedostatků. Na jeho obhajobu je však nutné uvést, že to bylo nouzové opatření vytvářené v časové tísní.³²

Přínos L. J. Živného

Živného největší přínos české a československé bibliografii ale spočívá (podle Jaromíra Jedličky) v jiné oblasti – především koncepční a organizační: vypracoval pracovní program pro národní bibliografii retrospektivní i současnou, chápal a doceňoval informativní význam národní bibliografie jako aktuální a pružnou službu domácí i zahraniční veřejnosti, kladl důraz na včasné zpracování a vydávání bibliografie (proto prosazoval týdenní periodicitu), prosazoval systematické zpracování a byl si vědom (i když je nevhodně aplikoval) rozdílů mezi bibliografickým a katalogizačním popisem atd. Zdůraznil také úkoly bibliografie v rámci lidového vzdělávání (které začaly být doceňovány až po druhé světové válce), docenil význam zpravodajsko-informačních služeb a pochopil význam mezinárodní spolupráce pro účinnou bibliograficko-informační činnost.³³ Celkově je možno shrnout, že L. J. Živný svou činností

---

³¹ JAVORČÍKOVÁ, Anna. *Bibliografie. Část I. Všeobecná bibliografie*. 2. preprac. a dopl. vyd. Martin : Matica slovenská, 1974. S. 90.

³² JEDLIČKA, Jaromír. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 385.

³³ Tamtéž, s. 384-386.

překonal v mnoha ohledech svou dobu, a proto i dnes je možno z některých jeho myšlenek čerpat inspiraci.

V roce 1935 odchází L. J. Živný na odpočinek a 17. března 1949 umírá.

Použitá literatura

1. CEJPEK, Jiří, et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 247 s. ISBN 80-246-0323-3. S.
2. HRADLOVÁ, Jitka. 1983. Ladislav Jan Živný a jeho pojetí analytické bibliografie. In *Česká bibliografie : sborník statí a materiálů*. Sv. 19. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1983, s. 55-78.
3. JAVORČÍKOVÁ, Anna. *Bibliografia. Časť I. Všeobecná bibliografia*. 2. preprac. a dopl. vyd. Martin : Matica slovenská, 1974. 392 s.
4. JEDLIČKA, Jaromír. 1973. Ladislav Jan Živný a bibliografie. In *Česká bibliografie*. Sv. 10. Praha : SPN, 1973, s. 373-391.
5. JEDLIČKA, Jaromír. 1959. Založení Bibliografického ústavu a Národní knihovny : (příspěvek k dějinám české bibliografie). In *Česká bibliografie*. Sv. 1. Praha : SPN, 1959, s. 147-164.
6. KOUTNÍK, Bohuslav. Sborník věnovaný oslavě L . J. Živného. Praha: Ústřední spolek československých knihovníků, 1935. 238 s.
7. LIDMILA, Jan. Ladislav Jan Živný. *KIVI : knihovnictví a informační věda informuje* [online]. 2003 [cit. 2006-08-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/kivi/clanky.php?cl=16&rubrika=clanky>>. ISSN 1214-7265.
8. SKOLKOVÁ, Linda. Ladislav Jan Živný. *Ikaros* [online]. 2005, roč. 9, č. 9 [cit. 2006-09-06]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1998>>. URN-NBN:cz-ik1998. ISSN 1212-5075.

9. SKOLKOVÁ, Linda. *Teorie a praxe věcného pořádku v pojetí Ladislava Jana Živného*. Praha, 2005-04-19. iii, 75 s., 14 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Peter Pálka. Dostupný též (bez příloh) z WWW: <http://www.libor-novacek.com/skolkova/zivny/zivnybc.pdf> [cit. 2006-09-06]